

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ ПЕСТУВАННЯ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти другого року навчання
11-212 м групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Плешка Ганна Миколаївна
Керівник к.пед.н., доцентка Владимірова А.Л.
Рецензент к.пед.н., доцентка Саган О.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування	7
1.1. Погляди науковців на висвітлення питання дослідження.....	7
1.2. Фольклор пестування як засіб формування елементарних основ музичної культури дітей дошкільного віку.....	13
1.3. Спілкування дітей дошкільного віку і дорослих засобами фольклору пестування як діючий засіб естетичне виховання.....	17
РОЗДІЛ 2. Педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування	23
2.1. Вивчення рівня естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування (констатувальний експеримент)	23
2.2. Завдання та організація формувального експерименту..	29
2.3. Перевірка ефективності педагогічних умов естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.....	33
2.4. Динаміка естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.....	41
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	52
Додаток А. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Національна стратегія розвитку дошкільного освітнього процесу в Україні є однією із складових

збагачення духовної культури особистості, в структурі якої значне місце належить естетичному вихованню дітей дошкільного віку.

Естетичне виховання спрямоване на залучення дітей у світ мистецтва та його творчого осмислення; сприймання й оцінювання дійсності за законами краси; виховання у дітей шанобливого ставлення до сім'ї, народної пісні, танків, емоційно-ціннісного ставлення до творів народного фольклору; а також народних традицій, обрядів і звичаїв.

З точки зору діалогу фольклору дитинства та фольклору дорослих, шляхів виникнення і розвитку його жанрів та засобів виразності – український дитячий фольклор виступає як явище багате та неоднозначне, що органічно поєднується із історією та сучасністю, обрядами і традиціями українського народу.

Різноманітні твори дитячого фольклору дійшли до нас зі спадщиною Марка Вовчка та Опанаса Марковича, В. Верховинця, Г. Довженка, К. Луганської, С. Килимника, В. Скуратівського, Софії Русової, І. Франка, Г. Хоткевича, Б. Яворського та ін.

Високохудожні зразки народної творчості відображені в роботах класиків музичної педагогіки – Б. Асаф'єва, М. Леонтовича, М. Лисенка, К. Стеценка та ін.

Психолого-педагогічні ідеї, що обґрунтовують необхідність використання дитячого фольклору, висвітлено у працях А. Богуш, В. Деркунської, А. Іваницького, Н. Лисенко, В. Семерянського, П. Черемського та ін.

Теоретичні та методичні аспекти ознайомлення дітей із українською національною культурою досліджували Н. Ветлугіна, О. Гогоберідзе, О. Запорожець, О. Кононко, С. Науменко, О. Радинова, І. Романюк, С. Садовенко, Н. Фоломєєва, А. Шевчук та ін.

Привернути увагу до дитячого фольклору пестування в умовах сьогодення є нагальною проблемою, тому що саме колискові пісні, утішки, потішки, забавлянки, нескінчуки, пісні-казки, мирилки та інші

види цього жанру несуть у собі моральне та естетико-виховне значення, допомагають дітям дошкільного віку активно пізнавати навколишнє середовище.

Необхідність нашого дослідження зумовлена визначенням місця дитячого фольклору пестування в житті людини, яке не можна замовчуватися як у народній родинній практиці, так і у закладах дошкільної освіти, що і послужило вибором теми магістерської роботи: **«Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: тема дослідження розроблялася у межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування в освітньому процесі закладах дошкільної освіти буде більш ефективним за таких педагогічних умов:

- створення атмосфери зацікавленості та організації умов для захоплення творами фольклору пестування в процесі естетичного виховання у закладах дошкільної освіти;
- формування у дітей дошкільного віку сприймання і вивчення емоційно-образних творів фольклору;
- залучення батьків дітей дошкільного віку в процес проведення заходів із метою розуміння природного механізму передачі засобів фольклору пестування.

Для досягнення мети та перевірки гіпотези дослідження визначені наступні **завдання**:

1. Проаналізувати стан науково-теоретичного та методичного забезпечення процесу естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.
2. Визначити критерії та виявити рівні сформованості естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.
3. З'ясувати педагогічні умови та методику естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.
4. Експериментально апробувати педагогічні умови та методику естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.

Об'єкт дослідження: процес естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.

Предмет дослідження: педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.

Для розв'язання поставлених у магістерській роботі завдань та перевірки гіпотези було використано комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичних* (аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури; аналіз методів у процесі визначення та обґрунтування педагогічних умов естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування);
- *емпіричних* (цілеспрямовані педагогічні спостереження за освітнім процесом в закладах дошкільної освіти; бесіда, опитування, вивчення результатів музично-виконавської діяльності дітей дошкільного віку; констатувальний і формувальний експерименти з метою виявлення педагогічних умов ефективної організації естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування);

- *статистичних* (математичний аналіз результатів проведеного дослідження, здійснений за допомогою кількісної обробки отриманих даних, з метою доведення ефективності експериментальної роботи, визначення динаміки та змін, які відбулися у процесі естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування).

Наукова новизна й теоретична значущість дослідження полягають у тому, що обґрунтовано педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування, розкрито сутність естетичного виховання дітей засобами фольклору пестування у діяльності закладів дошкільної освіти; ознайомлено дітей дошкільного віку із багатоаспектним змістом дитячого фольклору пестування.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що визначені педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами дитячого фольклору пестування можуть бути реалізовані не тільки в освітньому процесі закладів дошкільної освіти але й в системі підготовки та підвищення педагогічної майстерності музичних керівників, вихователів, батьків.

Апробація результатів дослідження. Апробацію одержаних результатів здійснено шляхом їх оприлюднення на засіданнях кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, участі у V Міжнародній науково-практичній конференції «Study of modern problems of civilization», Осло, Норвегія, що відбулася 19-23 жовтня 2020 року й відображена у статті «Використання фольклору пестування у роботі з дітьми раннього віку».

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ ПЕСТУВАННЯ

1.1. Погляди науковців на висвітлення питання дослідження

Педагогіка народного виховання ґрунтується на засадах гуманізму, зв'язку із життям народу і не може існувати поза традиційної культури народу. Залучення дітей дошкільного віку до надбань національної музичної культури має для кожної народності соціально-історичне коріння, що спирається на духовні, культурні та творчі традиції.

Багато років питання використання фольклору пестування у роботі з дітьми раннього віку набуває все більшого значення.

Гуманізм – це вищий прояв естетичного, що орієнтується на досвіді людини й пов'язаний із формуванням ставлення до цінностей мистецтва минулого і сьогодення.

«Незнання та ігнорування рідної мови, рідної історії, національної культури, відступ від багатовікових традицій етнопедагогіки непоправно шкодять національному вихованню» [26, с. 9].

Естетичне виховання дітей молодшого дошкільного віку є однією із актуальних проблем, яка в різних аспектах розкривається у наукових працях видатних вчених-психологів, вчених-етнологів, вчених-педагогів, вчених-музикантів (А. Авдієвський, Л. Артемова, А. Богущ, Л. Виготський, Г. Виноградов, В. Верховинець, Н. Ветлугіна, О. Воропай, О. Гогоберідзе, В. Деркунська, Г. Довженок, А. Іваницький, В. Клименко, А. Леонт'єв, М. Мельников, С. Русова, М. Стельмахович та ін.).

Проблема естетичного виховання засобами дитячого фольклору набула розвитку в працях О. Кононко, Т. Науменко, І. Романюк, А. Шевчук та ін.

У нашому дослідженні ми розглядаємо фольклор пестування як складника культури українського народу, що відображає мовленнєвий етикет, народне дитинознавство, духовно-моральний зв'язок трьох поколінь, естетичне виховання, що має бути спрямованим на формування толерантності й правильного відношення до дітей, які не мають повноцінної сім'ї.

«Одним із головних завдань педагогіки раннього дитинства є вивчення ранніх проявів інтелектуального життя, а також пошук ефективних методів і прийомів підходу до дитини, що дозволяють установити з ним двосторонній діалог. Цій проблемі присвячена велика кількість досліджень, як у нашій країні так і зарубіжжя.

Психологи й педагоги (Л. Артемова, А. Богуш, Л. Виготський, А. Леонт'єв та ін.) відзначають, що знання питань розвитку емоційного й психічного життя дитини дозволяють грамотно входити в діалог спілкування дорослого з дитиною а, отже, забезпечити йому радість пізнання світу.

Дитячий фольклор – це яскравий і радісний світ, створений дорослими за законами природи та людських відносин. Як стверджують Г. Довженок і К. Луганська «Дитячий репертуар – багатожанрове, поліфункціональне явище, в якому поєднуються два напрямки успадкування фольклорної традиції – від дорослих до дітей і від дітей до дітей, причому питома вага того чи іншого напрямку в різних жанрах різна» [14, с. 8].

Особливості дитячої психіки, їхня уява, мислення визначили відбір творів дитячого фольклору.

Зразки фольклору пестування зустрічаються у записах фольклористів-музикознавців К. Квітки, Марко Вовчка, Ф. Колесси, Г. Танцюри та ін.

Колискові пісні, забавлянки, потішки, утішки, нескінчухи, примовки, казочки, небилиці та багато інших малих форм дитячого

фольклору являють собою поетичну спадщину і є свідомим поданням поглядів народу на життя, на виховання й навчання нових поколінь.

На сучасному етапі вийшли у світ такі збірки фольклору пестування як «Чарівна колиска», «На добраніч, сонечко», «Мамині колискові», «Коліскова для сонечка» та ін. Цікавими виступають відеоматеріали такі як «Ой, люлі, люлі, прилетіли гулі», «Як приспати дитину» та ін.

Фольклор пестування (материнська поезія) відкривається колисковими піснями, призначеними для заколисування дитини. Коли дитина починає чути мамину пісню, розуміти її мову, дізнається про близьких, які забавляють її пісеньками й короткими віршиками, – все це викликає у неї радісні емоції. Приваблюють дітей ігри з пальцями, ручками, ніжками.

Поряд із відомою забавлянкою «Сороки», популярною є інша забавлянка з пальцями – «Горошок». «В ній пальці руки, які перебираються по одному, дістають назви різних предметів – рослин, птахів, які належали до близького оточення дитини і таким чином закріплювалися в її пам'яті:

Горошок,

Бобошок,

Сивочка,

Курочка.

А той старий когутиско

Не хтіл іти по дітисько.

Та шуп з ним до пеца» [22, с. 31].

До творів фольклору пестування зверталися такі відомі композитори як М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, В. Верховинець, Л. Ревуцький та ін.

Зміст невеликих творів народної поетичної творчості багатопланова. У фольклорі пестування оживають явища природи, образи тварин, птахів та інших персонажів. Опис їх не тільки поетичний але й образний.

В. Жуковський зазначає: «Народжуючись із найпростіших прозаїчних голосінь, в яких виливається дума, що захоплює жінку, колискова переходить потім у напівпрозаїчні, напіввіршовані римовані двовірші й, нарешті, наближається до взірців літературних форм настільки, що деякі з них, без будь-якої перешкоди, можуть бути внесені в межі умовного музично-віршового ритму» [19, с. 93].

Діти з інтересом спостерігають за життям дорослих і охоче запозичають їхній досвід, видозмінюють його і використовують в своїх іграх та забавах.

Усна народна творчість таїть у собі невичерпні можливості для розвитку мовних навичок у дітей, пробуджує пізнавальну активність, самостійність, розкриває індивідуальні здібності особистості.

Фольклор пестування (материнська поезія) відкривається колисковими піснями, призначеними для заколисування дитини. Коли дитина починає чути мамину пісню, розуміти її мову, дізнається про близьких, які забавляють її пісеньками й короткими віршиками, – все це викликає у неї радісні емоції. Приваблюють дітей ігри з пальцями, ручками, ніжками.

Зміст невеликих творів народної поетичної творчості багатопланова. У фольклорі пестування оживають явища природи, образи тварин, птахів та інших персонажів. Опис їх не тільки поетичний але й образний.

Є. Єлатов констатує, що «поєднання мистецького й пізнавального значення дитячої пісенності настільки органічне, що дуже важко відділити одне від другого. Знання тут ідуть на самій доступній для дітей хвилі – емоціональній. Поступово, краплина за краплиною вбираються й запам'ятовуються через пісню, як і через інші жанри дитячої творчості, фонетичні, лексичні й морфологічні особливості поетичної мови. а далі – все коло образності, конкретні засоби мистецького уособлення тих чи інших відтінків почуттів і думок, що врешті-решт приводить до уусвідомлення національної самобутності мистецтва» [18, с. 34].

Педагогу в роботі з дітьми раннього віку висуваються особливі вимоги. Це знання вікових особливостей дітей, бачення індивідуальності кожного із малят. Вихователь повинен пам'ятати, що діти раннього віку мають неповторні особливості в загальному розвитку й урахувати це при організації та методиці ознайомлення дітей із фольклором пестування.

Фольклорно-ігрові заняття з дітьми раннього віку вимагають від вихователя професійних знань і вмінь в області народного мистецтва. Педагог повинен знати музичні та художні засоби виразності, що є основою яскравого емоційного спілкування.

Використання творів дитячого фольклору вихователем у роботі з дітьми раннього віку розвиває у дітей образне сприймання, мислення, самостійність.

Особливого значення дитячий фольклор набуває в перші дні перебування дитини у закладах дошкільної освіти. У період звикання до нової обстановки необхідним постає встановити контакт вихователя із дітьми, викликати в них позитивні емоції. Словниковий запас дітей раннього віку невеликий, тому навколишнє середовище вони сприймають своєрідно.

Вихователі можуть використовувати твори дитячого фольклору під час вдягання на прогулянку, щоб змусити дітей рухатися. Вдало підібрана потішка може допомогти й під час годівлі. Навіть ті діти, які звичайно відмовляються від їжі, починають їсти із задоволенням. Прості, короткі малі форми фольклору спонукують дітей до дії. Вимовлені на розспів, ласкаво, неголосно, заспокоюють, налаштовують на сон та відпочинок.

Інтонація, з якої вони вимовляються вихователем, повинна бути зрозуміла дітям. Простота й мелодійність звучання підібраного віршованого або музичного матеріалу допомагають дітям запам'ятати їх і вони починають уводити народний фольклор у свої ігри (під час годівлі

ляльки або укладення її спати тощо).

У ранньому віці дуже важливо прискорити збільшення словникового запасу слів у малят. Цьому допоможуть малі форми фольклору в яких увага приділяється предметам, іграшкам, тваринам, людям. Звучність, ритмічність, наспівність, а також книги-розкладки, книги-картинки, фігурки персонажів казок, дидактичні ігри та ін. викликають у дітей бажання повторити й запам'ятати запропонований вихователем цікавий фольклорний матеріал.

Все це відразу привертає увагу дітей. Вони з радістю розглядають ілюстрації, переказують зміст знайомих віршиків, пісеньок, казок.

Особливу роль в залученні дітей до народного поетичного слова належить сім'ї. В ранньому віці лише сім'я здатна розвинути у дитини інтерес і любов до багатства й краси всього, що її оточує, а також до народної пісні, до мистецтва.

Слухаючи фольклорні твори разом із батьками, вихователями, музичним керівником дитині передаються настрої й почуття: радість, тривога, жаль, смуток, ніжність тощо. Важливим є вчити дітей раннього віку слухати та вслуховуватися у фольклорний сюжет і розуміти його зміст.

Доцільно використовувати музичні інструменти: дзвіночок, сопілочку, металофон, музичний трикутник та ін.

Таким чином, ранній період життя дитини багато в чому залежить від дорослих, що виховують її. Якщо батьки та вихователі здатні збагатити середовище, у якому розвивається дитина за допомогою фольклору пестування та його призначенням, що поєднують у собі два різновиди провідної діяльності дитини: предметно-маніпуляційну та ігрову, тим інтенсивніше і гармонійніше буде відбуватися її мовленнєвий, психічний і фізичний розвиток [9, с. 288].

1.2. Фольклор пестування як засіб формування елементарних основ музичної культури дітей дошкільного віку

Музична культура – це народна музика та класична музична спадщина всіх епох і народів. Ці цінні джерела культури реалізуються в сучасних системах музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку. Практика свідчить про те, що чим раніше дитина прилучається до краси, тим легше вона сприймає цінності культури. Перші музичні враження дитини – це колискова пісня.

Музична, художня і загальна культура формується починаючи з раннього дитинства.

Сучасний освітній процес свідчить про зниження зацікавленості суспільства до таких культурних цінностей як класична музика, народне музичне мистецтво, що замінюється «новітніми музичними напрямками», які не несуть естетичної насолоди як дорослим так і дітям.

Мета музичного виховання дітей дошкільного віку «виховання гармонійно розвинутої, естетично й творчо спрямованої особистості дитини під впливом цінностей українського і світового музичного мистецтва, розвиток загальної музикальності, здібностей музичного виконавства і творчості, формування елементарних основ музичної культури, домірної віковій музичної компетенції» [39].

Культура – це «сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Надбання світової культури. Рівень розвитку суспільства у певну епоху. Освіченість, вихованість. Рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності» [24, с. 33].

В результаті особистісного спілкування дитини з дорослими, у малечі накопичується досвід позитивних оцінок до літературних творів, а також з'являється власне відношення до творів музичного та образотворчого мистецтва.

Загальна культура формується за допомогою мовленнєвого, соціально-комунікативного, пізнавального, художньо-естетичного, а також фізичного розвитку.

Е. Тейлор наголошує, що «Культура, або цивілізація, складається зі знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких інших здібностей, а також із звичок, які вона поступово засвоювала в суспільстві» [32, с. 46].

Основна мета музичного виховання та формування основ культури дітей дошкільного віку – це творча активність, оцінка, відношення, що реалізуються у всіх видах дитячої діяльності, а саме:

- накопичення досвіду сприймання музики різних епох, жанрів, стилів;
- формування тезаурусу (колекцій вражень);
- розвиток первісних знань про дитячий музичний фольклор;
- розвиток музичних здібностей;
- спонукання до вираження власних музичних вражень у виконавській і творчій діяльності;
- залучення до музичного мистецтва (почуття, зацікавленість, смак, відношення та ін.).
- розвиток у дітей емоційно-оцінного відношення до музики: від емоційної оцінки (ранній і молодший дошкільний вік), до свідомої та більш опосередкованої діяльності;
- розвиток мислення і уяви, що з часом набуває емоційно-інтелектуального та пізнавального характеру.

В основі формування музичної культури в дітей лежить теорія інтонації (Б. Асаф'єв), що надає можливість обґрунтувати шляхи її залучення до музичної культури, осягати музику різних епох, жанрів і стилів.

В. Цукерман, доводить, що музична культура «являє собою сукупність накопичених суспільством цінностей музичного мистецтва, а

також це діяльність людей і відповідних установ, що зберігає й використовує ці цінності» [37, с. 72].

Основою всієї музичної культури виступає народна музика. Практика свідчить про те, що чим раніше дитина прилучається до краси, тим легше вона сприймає і використовує цінності культури. Перші музичні враження дитини – це колискова пісня, що несе в собі народну мудрість і красу.

Слово «фольклор» у перекладі з англійської мови означає «народне знання», «народна мудрість». Народна педагогіка вбирає в себе звичаї, традиції, обряди, ритуали. Мистецтво народу починається із колискової пісні, завдяки якій у дитини виховується естетична потреба у слові, пісні, музиці.

Звикаючи до повторних інтонацій голосу в співі колискової пісні дорослим, дитина поступово починає розрізняти окремі слова, що допомагає їй із часом розуміти зміст пісні. Дитина отримує перші поняття про навколишній світ, предмети, що її оточують, відомості про тварин, птахів. У колискових піснях розкриваються моральні засади людини, але найбільш діючий вплив на дитину має спілкування із мамою. Для повноцінного розвитку дитина повинна відчувати себе захищеною. Колискова пісня, у якій мати ласкаво звертається до маляти, заповнює її потребу в спілкуванні з дорослим, що виникає із перших днів життя.

Народні колискові пісні вбирають у себе інтонаційний лад музичної мови кожного народу, мелодійний словник певної епохи. Згодом на основі народних, виникли авторські колискові пісні.

Жанру колискової пісні властива імпровізаційність, варіативність. Часто зустрічаються різні мелодії на однакові тексти, мелодійні варіації в різних куплетах пісні, варіанти текстів. Ці характерні риси жанру колискової пісні спонукують дітей до творчості, наприклад, придумування власних текстів в ігрових ситуаціях. Творчі проби

маленької дитини, як показує досвід роботи педагогів-практиків, набагато цікавіше, тому що вони народжуються як наслідування або народному мистецтву, або класичним чи авторським музичним творам.

У народі цінувалася майстерність заколисування дитини. Мати передавала досвід доньці, вчила правильно заколисувати малечу. В давні часи в родинях дівчата з шести-семи років доглядали за молодшими сестрами й братами, а іноді й наймалися няньками в інші родини. Тому мистецтво наспіву колискових за старих часів опановували із дитинства.

Сучасні молоді матері та і бабусі не знають народних колискових, тому що самі виростили без них.

У закладах дошкільної освіти народні колискові майже не застосовуються ні на музичних заняттях, ні в побуті, тому що музичний керівник у більшості орієнтується на підготовку свят і розваг.

Незважаючи на інтонаційну й ритмічну своєрідність колискових різних народів, їм властиві подібні риси: спокійний темпоритм, неголосне звучання, розміряний ритм погойдування, невеликий діапазон мелодії (іноді кілька звуків), повторюваність, варіативність, наявність зупинок наприкінці фраз.

При цьому характер колискових відрізняється достатньою розмаїтістю (спокійні, ласкаві, протяжні, радісні, світлі, грайливі).

Вже із двох років діти можуть підспівувати закінчення фраз, «заколисуючи» ляльку. Поступово вони починають самі наспівувати колискові, застосовуючи театралізовані ігри.

Отже, орієнтація дітей дошкільного віку на цінності музичної культури як частини загальної духовної культури має велике значення не тільки для музичного, але й загального розвитку дитини, морального та естетичного виховання особистості.

Саме дошкільне дитинство є тим періодом, коли у дитини формуються елементарні основи музичної культури. Діти, використовуючи фольклор пестування, накопичують ціннісний досвід

різноманітної музичної діяльності, що включає: слухання музики, виконавство, творчість, привабливі ігрові театралізовані форми, за допомогою яких розвивається мовленнєвий запас, закріплюються, усвідомлюються й оцінюються отримані естетичні враження, що і є основою формування елементарної музичної культури дитини.

1.3. Спілкування дітей дошкільного віку і дорослих засобами фольклору пестування як діючий засіб естетичне виховання

Естетичне виховання дітей молодшого віку є важливою умовою їхнього повноцінного розвитку, в процесі якого проявляються природні задатки.

У перші роки життя спілкування дитини з дорослими закладаються довірливі стосунки, активізуються різноманітні зовнішні подразники дитини, допитливість, упевненість у собі й довіра до інших людей, цілеспрямованість і наполегливість, уява, творча позиція. Дитина прислухається до тембрів голосів близьких людей (мама, бабуся, батько, дідусь, сестра, брат та ін).

«Музичні властивості голосу...Надають звукові такої різноманітності, що якби можливі були люди зі струнами на грудях, але без органів слова, то звуками струн вони могли б вільно висловлювати і повідомляти іншим свої думки. Мова, на переконання Гумбольдта, є вічно повторюване зусилля, робота духу зробити звук виразником думки (Олександр Потебня)» [12, с. 78].

Ранній та молодший дошкільний вік є періодом швидкого формування психофізіологічних процесів у людини. Відбуваються зміни в психічному розвитку дітей – формується мислення, активно розвивається рухова діяльність, з'являються перші стійкі якості особистості, що проявляються в ігровій діяльності, мовленні, спілкуванні із однолітками. Діти дізнаються про перші відомості про себе (чоло, очка, бровки та ін.).

А. Богуш і Н. Лисенко стверджують: «Перші слова дитина починає промовляти в кінці першого – на початку другого року життя. Малюк уважно прислухається до мовлення батьків, адже воно є взірцем для наслідування» [2, с. 11]

Діалог – це домінуючий засіб, що забезпечує взаєморозуміння різних суб'єктів на різних рівнях спілкування. В сучасній науковій та методичній літературі тлумачення діалогу визначається як форма усної розмови, розмови між двома або декількома особами, або літературного твору, що написаний у формі розмови.

Діалог передбачає виникнення особливої діалогічної ситуації і виступає формою спілкування, що носить суб'єкт-суб'єктний характер. Потреба людини в спілкуванні – це насамперед потреба в живому цілісному контакті двох людей.

Життєвий досвід переконує, що людина спілкується і чим ширше, тим більшою виявляється його сфера морального та естетичного осмислення й оцінки людської активності.

На третьому році життя мова дитини стає основним засобом спілкування дорослого і дитини. Значно зростає розуміння дитиною мови навколишніх. У цьому віці з дитиною говорять не тільки про те, що вона бачить і сприймає, але й про те, що було в його досвіді колись, і про те, що буде. У дитини розширюється здатність узагальнення. Вона сприймає зв'язну розповідь, розуміє зміст інсценівки з розгорнутим сюжетом і порівняно більшою кількістю персонажів, зосереджено розглядає картинки, не відволікаючись, слухає оповідання, казки, розглядаючи книгу та ілюстрації, після чого із задоволенням може покласти книгу у відведене місце.

Ми цілком поділяємо думку А. Богуш та Н. Лисенко, що «рідна мова є найважливішим й найміцнішим зв'язком між нинішнім і майбутнім поколіннями народу як одне велике, історичне, живе ціле» [2, с. 10].

Мова та музика – це найважливіша умова всебічного повноцінного розвитку дітей. Чим вона багатша, тим легше їй висловити свої думки, тим ширше її можливості в пізнанні навколишнього середовища, змістовнішим стають відносини з однолітками та дорослими, активніше здійснюється його психічний та фізичний розвиток.

Народна творчість – це школа виховання почуттів дітей, світ фарб і звуків, що оточує дитину.

Якщо мова вихователя і батьків буде образною, насиченою порівняннями, епітетами, метафорами, що найчастіше ми черпаємо із джерел усної народної творчості, влучним буде звертання до вислову К. Ушинського про те, що «засвоюючи рідну мову, дитина засвоює не самі тільки слова, їх словосполучення та видозміни, а безліч понять, поглядів на речі, велику кількість думок, почуттів, художніх образів, логіку й філософію мови, – і засвоює легко й швидко, за два-три роки, стільки, що й половини того не може засвоїти за двадцять років старанного й методичного навчання. Такий цей великий народний педагог – рідне слово!» [33, с. 10].

«Ой ну, дитя, спати,
Поки прийде з поля мати
Та принесе три квіточки:
Одна буде сонливая,
Друга буде дрімливая,
Третя квітка-буде спать
Щастя й долю дарувать» [12, с. 78].

Отже, дитячий фольклор у роботі вихователя закладу дошкільної освіти є обов'язковим, тому що він відбивається в іграх, піснях, казках, іграшках, життєдіяльності людей багатьох поколінь і є нормою поведінки, відносин, мовленнєвої, художньої й музичної культури.

Фольклор – це цікаве, яскраве, доступне і зрозумілим дітям за своєю формою дійство. Діти намагаються наслідувати дорослому. Повторюючи

разом із дорослим слова, у дітей розвивається самосвідомість, уява, емоційність, збагачується й розвивається рухова діяльність. В ранньому віці переважають як наочно-образна так і рухова пам'ять. Особливо добре запам'ятовують діти те, що справило на них сильне враження і зачепило їх почуття.

В ранніх групах закладів дошкільної освіти піклуються про створення комфортних умов і гігієні малят, але саме ранній вік є найбільш сприятливим для закладання основ грамотної музичної мови, для пробудження інтересу до всього, що нас оточує. Збагачення музичного розвитку дітей повинно вирішуватися постійно і базою для цього виступає саме фольклор пестування, який повинен пронизувати майже всі режимні моменти.

У роботі з дітьми необхідно використовувати різні види української народної творчості. Національний дитячий музичний фольклор відіграє основну роль у спілкуванні дорослого із дитиною. Він є запорукою нормального розвитку та формуванню світогляду дитини.

«Дитинство існує, щоб, повертаючись до нього, ми входили в життя своїх дітлахів .Дорослим повсякчас треба пам'ятати, що дитинство існує не на зло вихователям, воно – дар природи людині, щоб пізнати неосяжне. (Шалва Амонашвілі)» [12, с. 84].

Вченими визначено, що поняття «спілкування» і «діалог» не є тотожними.

Спілкуватися – означає «підтримувати взаємні стосунки, діловий дружний зв'язок із ким-небудь; контактувати; // Розуміти один одного; порозуміватися. 2. Об'єднуватися для спільних дій [25, с. 378].

Спілкування – це розмова, бесіда, суперечка тощо, а діалог є більш вузьким поняттям, ніж спілкування – це найвища форма «міжсуб'єктних відносин, і для того, щоб діалог відбувся, необхідно досягти певного рівня спілкування. Отже, діалог не можна звести до спілкування, а

необхідно аналізувати як особливе явище, якому притаманні специфічні характеристики» [31].

В. Шинкарук доводить, що діалог є найвищою формою спілкування, в якому виділяється те, що носить суб'єкт-суб'єктний характер, що для справжнього діалогу потрібен «інший», в якому «Я» в змозі досягнути розуміння того, про що «Я» говорить. Головним є розуміння діалогу як універсальної форми відношення «Я – Інший», як способу дослідження сутності людини та визначення її реального призначення у світі [35].

Виховання дітей дошкільного віку на сучасному етапі потребує все більшого залучення дітей до народної культури та естетичного досвіду українців, який позитивно впливає на поведінку дітей.

Дитячий фольклор – це мистецтво, що включає в себе: пісні, танки, прислів'я, частівки, нескінчуки, казки, цікавинки, легенди, міфи, притчі, скоромовки, загадки, сказання та інші малі форми, що створені й призначені для використання дорослими для дітей дошкільного віку в його усних формах. Основними творами виступає народна творчість, що і в повсякденному житті набуває все більшого сенсу.

В малих формах фольклорної творчості люди спочатку формували свої почуття і емоції, запам'ятовували їх усно, а пізніше передавали свої знання іншим, і тим самим зберегли для нас основу сучасної сім'ї. Завдяки усній народній творчості у дитини формується потреба в спілкуванні засобами художнього слова, руху, співу.

В сучасній педагогіці раннього дитинства актуальність питання, що спрямоване на процес діалогового спілкування дітей дошкільного віку і дорослих засобами дитячого фольклору пестування у закладах дошкільної освіти підтверджує важливі положення, а саме:

- збагачення педагогічного процесу дитячим фольклором – діючий метод, гуманізації виховання з перших років життя дитини;

- за допомогою педагогічного впливу на дітей та із урахуванням їхніх вікових особливостей, дитячий фольклор розвиває увагу, пам'ять, уяву;

- у дітей раннього віку особливе сприймання та особливе відношення до фольклорних текстів, що обумовлено специфікою їхнього інтенсивного розвитку.

Отже, малі фольклорні форми сприяють:

- формуванню основ музичної культури;
- розвитку образного мовлення дітей;
- розвитку вміння вслухуватися в музично-ритмічні тексти, окремі звукосполучення й проникати в їхній зміст;
- розвитку музичного, фонематичного, ритмічного слуху.
- формуванню мислення і творчості в дітей.

Як складова частина народної творчості, фольклор пестування є формою збереження народних традицій, естетичного виховання і спілкування дорослого та дитини. Діалог дорослого та дитини є невід'ємною практикою спілкування, яка супроводжує дитину протягом життя.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ ПЕСТУВАННЯ

2.1. Вивчення рівня естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування (констатувальний експеримент)

Вивчення матеріалів психолого-педагогічних досліджень, літератури з проблеми естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування дозволив сформулювати мету та основні завдання констатувального експерименту, що передбачало спостереження, бесіди та проведення вправ, музичних занять, свят і розваг за темою дослідження, вивчення результатів пісенної, музично-ритмічної та інструментальної діяльності дітей.

Мета констатувального експерименту полягала у виявленні вихідного рівня естетичного виховання у дітей раннього дошкільного віку в практиці роботи музичних керівників і вихователів закладів дошкільної освіти.

Базою для здійснення нашого експериментального дослідження став Херсонський заклад дошкільної освіти № 10 санаторного типу Херсонської міської ради.

Для виявлення рівнів естетичного виховання дітей раннього віку засобами фольклору пестування були використані питання і завдання діагностичної методики, що передбачають:

- виховання музичної культури дитини, розвиток у неї природних задатків, накопичення досвіду взаємодії з українським музичним матеріалом;

- виховання у дитини позиції слухача та виконавця музичних творів для того, щоб у пісні, танках, танці, грі на шумових та музичних інструментах вона змогла виразити себе.

Констатувальний етап експериментальної роботи зазначив виявлення стану естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування.

Експериментальна робота передбачає вивчення музично-естетичного виховання дітей раннього та молодшого дошкільного віку засобами фольклору пестування показниками якого є: знання індивідуальних особливостей дітей, емоційність сприймання дітьми творів музичного мистецтва, їхні оціночні реакції під час спілкування з музичним керівником і вихователем.

Відповідно до сутності естетичного виховання дітей раннього та молодшого дошкільного віку нами було обрані наступні критерії а також їхнє оцінювання.

Когнітивний критерій із показниками: слухове відчуття, емоційна чутливість до музики різного характеру, найпростіші навички та дії, що супроводжують обізнаність з музичними творами.

Репродуктивно-діяльнісний критерій: найпростіші вміння контрастно передавати голосом і рухами характер музики, ритмічно рухатись та імпровізувати відповідно до характеру музики.

Рефлексійно-оцінний критерій: наявність виконавчих дій.

Визначення кожного із критеріїв здійснювалося за допомогою спеціально дібраної низки завдань:

Для дітей другого року життя, що є значним етапом у житті маленької дитини, важливим є оволодіння мовою, ознайомлення із навколишнім світом, спілкування. У дітей цього віку увага носить нестійкий характер і дитина може займатися одним видом діяльності не більше десяти хвилин, її можна зацікавити звучанням музичного інструменту (дзвіночок, музичний трикутник, брязкальце та ін.).

Діти другого року життя емоційно чутливі, у них з'являється потреба підспівувати дорослому, виконувати рухи під музику, яка їм подобається.

Сприймаючи музику різного характеру, діти співпереживають різні музичні настрої. Починають розрізняти високі та низькі звуки, динаміку, тембр, оволодівають найпростішими рухами (плескання в долоні, притупування, кружляння та ін.).

Переломним є третій рок життя дитини, час, коли у дитини швидко розвивається мовлення, потреба в спілкуванні, активність. Діти охоче слухають запропоновані їм музичні твори, підспівують дорослим, запам'ятовують і впізнають музичні твори, рухаються під музику.

Четвертий рік життя – це гра, малювання, конструювання, ліплення та ін. Переважає в цьому віці запам'ятовування, згадування, ритмічні враження від ходьби під музику. Діти добре розрізняють характер музичних творів, впізнають прослухану музику, а також починають співати на розспів.

У цей період різні види музичної діяльності формують і значно укріплюють голосові зв'язки дитини, зростає ритмічно-слухова координація. Цьому процесу допомагають музично-дидактичні ігри.

Прикладом виступають такі музично-дидактичні ігри, як «Лялька танцює та співає» (розвиток вміння у дітей упізнавати ритм і мелодію музичних творів у виконанні музичного керівника або вихователя), «Де мої дітки?» (розвиток вміння впізнавати на слух музичні твори, підбирати картки до вивчених пісень), «Дощик» (розвиток вміння розрізняти висоту звука), «Музичний магазин» (розвиток вміння розрізняти звучання різних шумових і музичних інструментів, «Весели мавпочки» (розвиток вміння відтворювати звуки на металофоні, ксилофоні та ін.), «Хто як співає?» (з'ясування вміння дітей у співах передавати темброві та динамічні відтінки), «Годинники» (з'ясування

вміння дітей співати від піано до форте), «Весела карусель» (виявлення вміння співати в ансамблі).

За результатами виконання дітьми музичних та музично-дидактичних ігор нами визначено три рівні сформованості музичної вихованості дітей дошкільного віку (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії оцінювання

<p>Достатній рівень</p>	<p>Діти охоче слухають пісні, розуміють і визначають образи знайомих пісень, емоційно сприймають і запам'ятовують запропонований музичний матеріал. Дошкільники швидко визначають засоби музичної виразності, прислухаються до структури твору (вступ, заспів, приспів). Правильно називають музичні інструменти, які відображені на ілюстраціях, розрізняють високі та низькі звуки, а також напрям руху мелодії.</p> <p>Діти із задоволенням виконують пісні, ритмічні вправи, танцювальні рухи. Передають у русі запропоновані образи (котик, ведмедик, зайчик та ін.), запам'ятовують елементи народних і сучасних танцювальних рухів; володіють елементарними прийомами гри на дитячих шумових і музичних інструментах. У процесі музичної діяльності у дітей розвивається довільне відтворення і запам'ятовування, вдосконалюється наочно-образне мислення, уява, увага.</p>
-------------------------	--

Продовження табл. 2.1.

<p>Середній рівень</p>	<p>Діти емоційно реагують на музичні твори, за допомогою музичного керівника та вихователя згадують назву твору, образи.</p> <p>У визначенні засобів музичної виразності потребують допомоги музичного керівника та вихователя, повторного пояснення, не впевнено розрізняють тембри шумових і музичних інструментів, а також помиляються у назвах, але розрізняють звуки за висотою.</p> <p>Дошкільники припускаються помилок у визначенні напрямку руху мелодії, не завжди після музичного вступу вступають і закінчують пісню, потребують постійної підказки в різних видах музичної діяльності. Діти з бажанням виконують танцювальні рухи, але відчувають труднощі у ритмічному й пластичному відображенні рухами музичних образів. У дітей відсутня стійка увага, здебільшого притаманна неадекватна самооцінка.</p>
<p>Низький рівень</p>	<p>Діти розрізняють на слух музичні твори, але припускають помилок у назвах музичних творів. У них виникають певні труднощі при визначенні засобів музичної виразності й навіть після додаткового пояснення діти помиляються у назвах музичних інструментів, але після програвання можуть показати інструмент, що звучав, на малюнку.</p> <p>Діти не вміють відтворювати звуки за висотою, у них не розвинені природні задатки інтонування.</p>

	<p>Вони потребують допомоги при визначенні напряму руху мелодії, відсутній емоційний відгук та бажання виконувати танцювальні рухи.</p> <p>Діти орієнтуються в просторі музичного залу за допомогою дорослого, вони не спроможні відтворити на шумовому або дитячому музичному інструменті задану вправу, відсутні навички гри на більшості дитячих музичних інструментах. У них відсутній контроль над власною поведінкою.</p>
--	---

За узагальненими результатами констатувального етапу експерименту достатній рівень музично-естетичної вихованості дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування було виявлено в 5 % дітей експериментальної і 7 % контрольної груп. Більшість дітей знаходилися на середньому (35 % в експериментальній і 43 % – в контрольній групах) і низькому (60 % в експериментальній і 50 % – в контрольній групах) рівнях (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2.

Характеристика рівнів констатувального етапу дослідження

Рівні	«Ромашка» (ЕГ)	«Загадка» (КГ)
Достатній	5 %	7 %
Середній	35 %	43 %
Низький	60 %	50 %

Аналіз отриманих результатів дозволив визначити, що рівень знань групи «Ромашка» (ЕГ), нижче від рівня знань групи «Загадка» (КГ).

Таким чином, в обґрунтуванні нами проблеми естетичного виховання дошкільників засобами фольклору пестування важливу роль відіграють науково-практичні наробітки провідних науковців, вихователів-практиків, музичних керівників.

Дані констатувального експерименту дозволили зробити висновок про те, що естетичне виховання дошкільників засобами фольклору

пестування не відповідають сучасним вимогам, що й зумовлює необхідність з'ясування основних причин, які не сприяють досягненню належних результатів і підготувати наступні завдання щодо формувального експерименту.

2.2. Завдання та організація формувального експерименту

На етапі проведення формувального експерименту були апробуванні педагогічні умови та методика естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування. Нами були використані три взаємопов'язані етапи:

- збагачувально-репродуктивний;
- продуктивно-творчий;
- оцінно-контрольний.

На кожному етапі формувального експерименту щодо естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування (колискові, різновиди забавлянок та ін.), за допомогою різних форм організації музичної діяльності, були реалізовані відповідні педагогічні умови.

Кожна із педагогічних умов відтворювалася послідовно на кожному етапі.

Реалізація експерименту почалася із збагачувально-репродуктивного етапу, метою якого було ознайомлення дітей із жанром колискових пісень та забавлянок, що передбачало збагачення у дітей музичних вражень (засоби музичної виразності), ознайомлення із виконанням музично-ритмічних рухів, грою на дитячих шумових та музичних інструментах.

Для досягнення мети застосовано такі форми організації музичної діяльності дітей, як музичні заняття, свята, розваги, музика в повсякденному житті.

Завдяки використано таких методи і прийомів, як бесіда, пояснення, показ і слухання музики, розігрування театральних-ігрових ситуацій, імпровізації, контролю, оцінювання реалізована така *педагогічна умова, як створення атмосфери зацікавленості та організації умов для захоплення творами фольклору пестування в процесі естетичного виховання у закладах дошкільної освіти.*

Експериментальна робота проводилася на музичних заняттях та розвагах із урахуванням індивідуальних особливостей дітей. Естетичне виховання дітей засобами фольклору пестування відбувалося на засадах індивідуально-диференційованого підходу, що передбачав урахування рівня природних музичних задатків та здібностей і бажань дітей.

Метою продуктивно-творчого етапу виступає активізація музичної діяльності дітей за допомогою слухання музики, рухової діяльності, імпровізації, стимулювати до музичної діяльності.

Змістовність роботи із дітьми полягав у відтворенні ними змісту завдань музичного керівника та вихователя, реалізації музично-ритмічних умінь у сюжетно-рольових, музичних, музично-дидактичних та творчих іграх під час самостійної діяльності в закладах дошкільної освіти.

Методами і прийомами виступили запам'ятовування тексту, багаторазове повторення важких місць, дикція та артикуляція, пояснення і вказівки під час діалогового виконання вправ, по співок за програмою «Дитина».

Педагогічною умовою виступило питання формування у дітей дошкільного віку сприймання і вивчення емоційно-образних творів фольклору пестування.

Використання різноманітних форм і засобів музичної виразності. Були розроблені музичні ігрові ситуації, що сприяли зануренню дітей у активну музичну діяльність.

Ігрові ситуації вводилися в індивідуальній роботі з дітьми. Всі форми організації музичної діяльності, передбачені другим етапом експерименту передбачали розроблення музичних занять, розваг.

Метою – *оцінно-контрольного* етапу була активізація і стимулювання дітей раннього та молодшого дошкільного віку до дитячої музичної діяльності. Показниками естетичного розвитку дитини засобами фольклору пестування виступають емоційно благополучне відчуття дитини під час музичної діяльності та її ставлення до видів музичної діяльності, елементарних умінь [23].

Колискові пісні, забавлянки (віршовані пісні-казочки, безконечні казочки, пестушки, потішки, утішки, примовки, звуконаслідування, чукикати, кумулятивні казочки-забавлянки у формі діалогу, небилиці та ін.), спонукають дітей до свідомої музичної діяльності.

В нашому дослідженні ми вчили дітей моделювати різноманітні освітні розвивальні музично-ігрові ситуації, що стимулювали дітей молодшого дошкільного віку до творчої діяльності. Засобом реалізації виступили оцінно-контрольні дії, які були включені до змісту цікавих для дітей завдань

Залучення батьків дітей дошкільного віку в процес проведення заходів із метою розуміння природного механізму передачі засобів фольклору пестування є ще однією із педагогічних умов, за допомогою якої ми контролювали дії, що були спрямовані на оцінку результатів музичної діяльності дітей.

Аналіз відбувався за допомогою музичних та музично-дидактичних ігор, таких як «Я танцюю із батьками», «Коліскова вовка». Зазначимо, що в більшій мірі успіх у музичному вихованні дітей молодшого дошкільного віку значною мірою залежить від участі в цьому процесі сім'ї. Зважаючи на це, з батьками була проведена наступна робота: батьки отримали аудіозаписи музичних творів фольклору пестування.

Проведені бесіди про те, як вчити дитину визначати види і жанри музичних творів, тестування батьків «Засоби музичної виразності», «Музичні інструменти».

Разом із батьками проходили музичні розваги. Залучення батьків до естетичного виховання дітей засобами фольклору пестування відбувався на кожному етапі дослідження.

У кінці формувального експерименту були проведені музичні заняття на закріплення дітьми отриманих знань, умінь і навичок музичної діяльності, що передбачені програмою.

У дітей всіх трьох рівнів повинні розвинутися елементарні вміння слухати й сприймати спокійну музику, визначати на слух звучання музичних деяких музичних інструментів у виконанні музичного керівника, вихователя, батьків.

Діти достатнього рівня діти повинні вміти порівнювати музичні звуки зі звуками природи. У співах вони починають правильно передавати звуковисотність пісні, вчать співати природним голосом без напруження, чітко вимовляти слова.

Діти середнього рівня повинні співати наспівно, протягувати довгі звуки. У нашому дослідженні музично-ритмічні рухи у дітей середнього і низького рівнів мають бути ідентичним. Діти починають ритмічно рухатися відповідно до характеру музики, виконують елементарні танцювальні рухи.

Рухами вони відображають характерні особливості різних образів (ведмідь, зайчик, пташка, лисичка та ін.), а діти середнього і достатнього рівнів ще й імпровізують. Для дітей достатнього рівня додатково вводилося виконання завдання творчих дій.

У грі на дитячих шумових і музичних інструментах обсяг матеріалу, що визначений для естетичного виховання дітей із низьким рівнем сприймання, і цьому сприяє темп засвоєння програмного матеріалу.

Отже, був створений диференційований підхід до роботи із дітьми щодо естетичного виховання дітей засобами фольклору пестування, а це дозволяє здійснювати роботу із кожною дитиною.

Таким чином, упродовж формувального експерименту було доведено, що робота із опанування змісту різних програм із дітьми раннього та молодшого дошкільного віку сприяє підвищенню їхньої зацікавленості до музичної діяльності, збагачення елементарних знань, умінь і навичок у різних видах музично-ритмічної діяльності сприяє зростанню загального рівня естетичного виховання. З метою виявлення ефективності запропонованої методики щодо формування естетичного виховання засобами фольклору пестування проведено контрольний зріз. Дітям експериментальної і контрольної груп було підготовлено спеціальні завдання, що мають інший зміст.

2.3. Перевірка ефективності педагогічних умов естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування

На прикінцевому етапі дослідження нами була проведена робота, метою якої було виявлення ефективності запропонованої методики щодо естетичного виховання дітей раннього та молодшого віку засобами фольклору пестування.

Дітям експериментальної і контрольної групи були запропоновані завдання для проведення констатувального етапу експерименту, зміст яких складали музично-дидактичні ігри (за методичними рекомендаціями І. Романюк «Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі»).

Це такі ігри як: «Упізнай музичний настрій», «Як пташка співає», «Луна» та ін.

Отже, аналіз одержаних результатів засвідчив позитивні зміни щодо обізнаності дитячого фольклору пестування дітей із музичними творами

як експериментальної так і контрольної групи на прикінцевому етапі дослідження.

Як засвідчує таблиця, правильного виконання завдання діти виконали його у відповідності з інструкцією, яку пропонували як музичний керівник так і вихователь, саме:

- у більшості дітей зріс інтерес до музики;
- діти почали сприймати музику більш емоційно;
- у дітей з'явилося поняття «Темп»;
- діти почали розрізняти музику за динамікою та ін.

Цьому послужили наступні музично-дидактичні ігри, як «Сонечко і дощик»,

«Відгадай настрої», «Хто у гості прийшов?», «Стрибунці», «Що звучить?» та інші.

Діти експериментальної групи змогли визначити характер музики, розрізняли високий і низький регістри, динамічні відтінки. Наприклад, Масюк Я. (3 роки 4 міс. (ЕГ)) на запитання вихователя «Що під цю музику можна зробити?» дала відповідь, що під цю музику можна співати і колисати ляльку. (В. А. Моцарт «Колискова»), що зазначає те, що прослуховування музичних творів, супроводжуваних наспівуванням, відповідними музично-ритмічними рухами, імпровізуванням є значним засобом інтелектуального розвитку дитини раннього віку. Такі діти умовно віднесені до тих, які відчували і виконували завдання частково.

Щодо контрольної групи, то в ній відбулися незначні зміни. Правильно виконали завдання 10% (до початку навчання цей показник становив 5 %). Частково виконали завдання – 45 % дітей і 55 % дітей в контрольній групі. Деякі діти не виявили бажання слухати музичні твори, супроводжувати їх рухами, імпровізувати (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3.

Характеристика рівнів формування етапу дослідження

Рівні	«Ромашка» (ЕГ)	«Загадка» (КГ)
Достатній	10 %	7 %
Середній	45 %	55 %
Низький	45%	38 %

Щодо вміння дітей розрізнати на слух види музичних творів, то найбільш повні, змістовні відповіді були у дітей, які більш емоційно сприймали слухання і розповіді музичних керівників і вихователів про музичні твори.

Наприклад, Марина С. (3 роки і 5 місяців ЕГ). На прохання музичного керівника проспівати колискову пісню ляльці, сказала і проспівала: «Я чую, як звучить піаніно і хочу заспівати своїй ляльці її улюблену пісеньку, але я забула як називається ця пісня».

Отже, що до дітей контрольної групи, то в них були незначні позитивні зміни й показники.

Показник сприймання й обізнаності колискових і забавлянок надають дітям розпізнавати характер музичного твору, підкреслюють відмінність і схожість музичних творів, відтворюють загальний напрям руху мелодії у зручній для них теситурі.

За результатами обстеження, значна частина дітей експериментальної групи почала досить добре розрізнати колискові пісні й забавлянки.

Наприклад, Іван З. (3 роки; ЕГ) правильно визначив характер заспіву і приспіву у колисковій пісні, підкреслив темп, динамічні відтінки. На пропозицію музичного керівника та вихователя він відтворив напрям руху мелодії пісні, і заспівав знайому йому мелодію.

Щодо дітей контрольної групи, то їм були запропоновані наступні завдання: «Впізнай за звуком».

Мета: закріпити вміння дітей розрізнати на слух за тембром звучання музичних інструментів.

Завдання. «Веселі музиканти».

Мета: розрізнити за тембром одночасне звучання декількох музичних інструментів, а потім вибрати із іграшок той інструмент, який нагадує звучання

Обладнання: музичні інструменти (трикутник, ксилофон, барабан, скрипка, балалайка).

Таким чином, легким для дітей виявилось завдання щодо визначення на слух звучання музичних інструментів. Правильно розрізняли на слух звучання музичних інструментів 90 % дітей експериментальної групи (до початку навчання цей показник становив 45 %).

Ще 10 % дітей експериментальної було віднесено до тих, які виконали завдання із невеликими помилками і самостійними виправленнями за незначної підказки педагога. Щодо дітей контрольної групи, то в них були такі результати. Правильно розрізняли на слух тембри музичних інструментів 50% дітей.

Частково виконали завдання 20 % дітей контрольної групи, але все ж таки більшість дітей із завданням не справилася.

Отже, діти експериментальної групи впізнавали колискові, музичні інструменти.

Кількісні дані за трьома показниками виявились значно вищими в експериментальній групі, ніж у контрольній.

Порівняльні кількісні дані рівнів сформованості музичної вихованості дітей подано в таблиці 2.4.

Когнітивний критерій

Таблиця 2.4

Порівняльні дані рівнів сприймання й обізнаності колискових і забавлянок за когнітивним критерієм

Рівні сформованості	Кількість дітей експериментальної та контрольної групи	
	Контрольна група (%)	Експериментальна група (%)
	поч.	поч.
Достатній	35 %	38 %
Середній	40 %	45 %
Низький	35 %	17 %
	100	100

Репродуктивно-діяльнісний критерій

Показник: вміння передавати рухами характер музики.

Завдання 1. «Яка пташка співає?» (розрізнення регістру звучання).

Мета: з'ясувати вміння дітей розрізняти регістри (високий, середній, низький).

Завдання 2. «Гра з бубоном».

Мета: з'ясувати вміння дитини відчувати і початок, і закінчення музичної фрази, передавати нескладний ритмічний рисунок, виконувати найпростіші танцювальні рухи, згідно з музикою, яка звучить із ритмічним супроводом.

Діти експериментальної групи (30 %) змогли ритмічно виконати вправу. Діти правильно передали характер музичних творів. Дітей експериментальної групи (32 %) ми віднесли до числа тих, хто частково виконав завдання. Вони правильно відображали ритмічний рисунок. Незначна кількість дітей, 17 % ми віднесли до числа тих, хто не виконав завдання. Ці діти не чітко відтворювали ритмічний рисунок. Щодо дітей контрольної групи, то в них були незначні позитивні зміни. Завдання виконали – 27 %.

Не змогли виконати завдання навіть із допомогою педагога 25%. Не всі правильно передавали ритм мелодії.

Результати аналізу виконання другого завдання на сприймання дітьми початку і закінчення ритмічного рисунку, чіткість танцювальних рухів показали, що 65% дітей в експериментальній групі його виконали.

20% дітей завдання виконали частково, і 10 % дітей експериментальної групи завдання виконували з помилками (чіткість виконання танцювальних рухів не співпадала з ритмом музики).

Щодо контрольної групи, то результати є такі: виконали завдання – 60% дітей частково виконали завдання – 20 % дітей і 20 % дітей контрольної групи завдання виконати не змогли.

Завдання 3. «Весело співай і танцюй».

Мета: закріпити вміння дітей переходити від одного танцювального руху до іншого. Діти роблять притупи в ритмі музики, повороти праворуч, ліворуч.

Завдання 4. «Танцюй зі мною».

Різноманітні танцювальні мелодії в запису (класичні, народні, сучасні). Мета: закріпити вміння дітей відгукуватись на мелодію відповідними рухами, створюючи елементарні танцювальні композиції.

За даними експерименту, виконання завдання № 3 для дітей було не важким. Діти правильно й виразно виконали відповідні рухи 60% дітей експериментальної групи 40 % дітей припустилися незначних помилок при послідовності виконання відповідних рухів, натомість правильно виконували їх.

Наступне завдання передбачало з'ясування наявності умінь створювати танцювальні композиції, імпровізувати відповідно до різних видів музики (класичної, народної, сучасної). Це завдання виконали 65% дітей експериментальної групи.

Завдання 5. «Заграй так як я». Розвиток музичної пам'яті. Відтворення нескладних ритмічних рисунків.

Обладнання: музичні та шумові інструменти.

За допомогою оплесків та притупувань діти відтворюють ритмічний акомпанемент.

Завдання 6. «Відгадай дзвоник»

Мета: визначити вміння дітей розрізняти регістри (високий, середній, низький), уміння співвідносити музичний образ за слуханням та зоровим сприйманням.

Обладнання: три дзвоники, що звучать по різному. «для дитини – картка, на якій намальовано три лінійки, Ю кольорові дзвоники, кожен з яких відповідає певній висоті звучання: червоний дзвоник – високий регістр, жовтий – середній, зелений – низький.

Методика проведення гри: вихователь пояснює, що треба уважно послухати, як звучить дзвоник, і відповідно знайти для нього місце. Педагог по чергово дзвенить дзвониками, а діти розташовують кружечки на відповідній лінійці.

Критерії оцінювання:

Достатній: дитина розуміє завдання. Швидко та правильно його виконує, визначає, у якому регістрі звучить музика.

Середній: дитина не завжди впевнено та правильно визначає регістр звучання музики.

Низький: дитина не тільки з допомогою дорослого виконує завдання, їй складно визначити висоту звучання музики [28 с. 196].

**Порівняльні дані рівнів сформованості сприймання й
обізнаності колискових і забавлянок за репродуктивно-діяльнісним
критерієм**

Рівні сформовано сті	Кількість дітей експериментальної та контрольної групи	
	Контрольна група (%)	Експериментальна група (%)
	поч.	поч.
Достатній	25	28
Середній	50	50
Низький	25	22
	100	100

Рефлексійно-оцінний критерій

Показник: наявність оцінки і контролю в музичній діяльності дітей.

Завдання 1. «Зроби так, як я».

Мета: з'ясувати вміння у дітей імітувати рухи людей, тварин, птахів передавати колорит української народної поезії, інтонувати знайомі мелодії, коригувати дії однолітків.

Завдання 2. «Давай станцюємо».

Мета: стимулювати дітей до оцінно-контрольних дій в танцювальних рухах, грі на шумових і музичних інструментах, закріпити вміння співвідносити гру із характером музики.

Завдання 3. «Станцюємо разом».

Мета: закріпити вміння дітей імпровізувати танцювальні композиції із елементами рухів різних видів танців.

«Впізнай та заспівай пісеньку»

Мета: закріпити вміння дітей відрізняти на слух інтонаційно чистий та нечистий спів, вміння передавати характер пісні і оцінювати свою виконавчу діяльність. Порівняльні кількісні дані рівнів сформованості

естетичної вихованості дітей за рефлексійно-оцінним критерієм визначено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Порівняльні дані рівнів сформованості сприймання й обізнаності колискових і забавлянок за рефлексійно-оцінним критерієм

Рівні сформованості	Кількість дітей експериментальної та контрольної групи	
	Контрольна група (%)	Експериментальна група (%)
	поч.	поч.
Достатній	14	18
Середній	20	23
Низький	66	59
	100	100

За підсумками результатів повторної перевірки ми можемо впевнено підтвердити доцільність і ефективність проведення формувального експерименту. Кількісний аналіз проведеної роботи показав, що в ЕГ процент естетичного виховання дітей засобами фольклору пестування підвищився.

Проведена робота в експериментальній групі дала більш позитивні результати, щодо естетичного виховання дітей.

2.4. Динаміка естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування

З метою перевірки експериментальної методики було проведено статистичний аналіз одержаних даних.

На підставі отриманих даних з'ясовувались зміни в естетичному вихованні дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування у експериментальної (ЕГ) «Ромашка» та контрольної групи (КГ) «Загадка».

Методика контрольного здійснювалась переважно за методикою констатувального експерименту, тобто діти ЕГ та КГ виконували однакові завдання за трьома компонентами: когнітивним, репродуктивно-діяльним та рефлексійно-оцінним критерієм.

Дані перевірки ефективності педагогічних умов естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування порівнювались з даними, отриманими на початку нашого дослідження, тобто до проведення формувального експерименту. Результати констатувального експерименту, у дітей ЕГ та КГ значного розходження не показували.

Порівняння отриманих даних свідчить про те, що якісні зміни естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування здійснилися як у КГ, так і в ЕГ.

Експеримент виявив достатньо переконливу динаміку естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування ЕГ, а саме появу дітей з високим рівнем

Результати ефективності педагогічних умов естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування були зіставлені з результатами формувального експерименту та зведені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Порівняльні дані рівнів сформованості естетичного виховання дітей дошкільного віку щодо сприймання й обізнаності колискових і забавлянок у ЕГ та КГ до та після експерименту

Діти	Достатній		Середній		Низький	
	До експ.	Після експ.	До експ.	Після експ.	До експ.	Після експ.
ЕГ	5 %	10 %	35 %	45 %	60 %	45%
КГ	7 %	7 %	43%	55 %	50 %	38 %

Як бачимо, аналіз отриманих даних свідчить про те, що якісні зміни показників кожного компонента привели до змін у рівнях естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування як у КГ, так і у ЕГ. Однак, в експериментальній групі показники її сформованості були вищими.

Дітям, віднесених до достатнього рівня, властивий стійкий пізнавальний інтерес до музичної діяльності, що виявляється у прагненні її розпочати та самостійно продовжувати. Діти почали самостійно використовувати власний практичний досвід у нових ситуаціях, діяти відповідно до заданих вихователем і музичним керівником вправ, музичних та музично-дидактичних ігор.

Наприклад, при розучуванні та виконанні українського пісенного та танцювального фольклору, діти ЕГ були активними та наполегливими. Було визначено, що вони почали об'єднуватися у мікрогрупи.

Малята активно приймали участь в ігрових музичних діях, що дозволило збагатити музично-естетичну діяльність, вони із задоволенням допомагали одне одному виконувати запропоновані танцювальні вправи, пісні, поспівки тощо.

Дошкільники ЕГ ознайомилися із зразками народної музики (фольклором пестування), вчилися емоційно відгукуватися на виражальні засоби, які звучали в музиці, ритмічно рухалися відповідно до характеру музики.

Ці вміння, що набуваються у процесі музичної діяльності, впливають на розвиток голосу, музичного, тембрового та гармонічного слуху. Наприкінці нашого експериментального дослідження діти набули практичних умінь: музично-рухова діяльність, участь у танцях, танках, гра на дитячих музичних інструментах, музичні ігри, музично-дидактичні ігри. Їхні артистичні дії характеризувалися високою активністю. Діти раннього та молодшого шкільного віку докладали зусиль для відтворення способу дій, створювали образи музичних творів.

Зміни відбулися і у КГ, хоча вони були менш значні, тому що кількість дітей з низьким рівнем у цій групі становила 12 %.

Отже, це дає підставу стверджувати, що робота з естетичного виховання дітей раннього віку засобами фольклору пестування повинна бути зорієнтована на формування різних музичних компонентів і проводитися поступово й поетапно. Зміни в естетичному вихованні дітей у сфері фольклору пестування відбулися завдяки організації освітнього процесу та до визначених педагогічних умов.

Було визначено, що рівні естетичного виховання дітей засобами фольклору пестування контрольної групи дають підстави стверджувати, що все залежить від методики традиційного навчання.

Таким чином, за нашими спостереженнями, створені педагогічні умови естетичного виховання дошкільного віку засобами фольклору пестування є ефективним засобом, що передбачає розвиток музично-естетичної активності дітей із музичного мистецтва.

Теоретичне обґрунтування зазначеного нами питання, дозволяє констатувати про те, що, естетичне виховання дітей раннього та молодшого дошкільного віку засобами фольклору пестування може набути ефективного характеру, якщо вона буде проходити послідовно. Ефективні форми та методи залучення дошкільників до освоєння музично-естетичних цінностей музичної культури українського народу доводять, що загальний коефіцієнт естетичної виховання дітей

дошкільного віку засобами фольклору пестування значно виріс в експериментальній групі, порівняно з контрольною.

Таким чином, одержані експериментальні дані підтвердили ефективність педагогічних умов, розробленої нами експериментальної методики реалізації естетичного виховання засобами фольклору пестування.

ВИСНОВКИ

Аналіз стану науково-теоретичного та методичного забезпечення процесу естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування дає підстави зробити наступні **висновки:**

1. Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування є однією із головних запорук успіху освітнього процесу, що полягає в його відкритості для найрізноманітніших педагогічних ідей. Процес, що спрямований на формування загальнолюдських і культурно-національних цінностей, сприяє зростанню інтелектуального та духовного багатства суспільства. Ранній та молодший період життя дитини залежить від дорослих, що виховують її. Якщо батьки та вихователі здатні збагатити середовище, у якому розвивається дитина за допомогою фольклору пестування та його призначенням, що поєднують у собі два різновиди провідної діяльності дитини: предметно-маніпуляційну та ігрову, тим інтенсивніше і гармонійніше буде відбуватися її мовленнєвий, психічний і фізичний розвиток

2. Визначено критерії та виявлено рівні сформованості естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування в сучасній педагогічній практиці.

Саме дошкільне дитинство є тим періодом, коли у дитини формуються елементарні основи музичної культури, коли діти накопичують ціннісний досвід різноманітної музичної діяльності, а саме: слухання музики, привабливі ігрові музичні форми, за допомогою яких розвивається мовленнєвий запас, закріплюються, усвідомлюються й оцінюються отримані естетичні враження, що і є основою формування елементарної музичної культури дитини.

3. З'ясовано та розкрито педагогічні умови естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування:

- це форма збереження народних традицій, естетичного виховання і спілкування дорослого та дитини, що є невід'ємною практикою спілкування, яка супроводжує людину протягом життя;

- це естетичне виховання дітей дошкільного віку сприймання і вивчення емоційно-образних творів фольклору пестування;

- це залучення батьків дітей дошкільного віку в процес проведення заходів із метою розуміння природного механізму передачі засобів фольклору пестування;

4. Експериментально апробувані педагогічні умови та методика естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами фольклору пестування довели, що фольклор пестування, що на констатувальному та формувальному етапах підтвердили правомірність висунутої гіпотези дослідження.

Отже, впровадження педагогічних умов у нашому дослідженні є ефективними й позитивно впливають на освітній процес, як у закладах дошкільної освіти так і на життя людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асаф'єв Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании Л. Музыка, 1973. 144 с.
2. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ, 1994. 398 с.

3. Верховинець В. Весняночка. Київ: Муз. Україна, 1989. 343 с.
4. Ветлугина Н.О. Музыкальный букварь М: Музыка. 1966. 92 с.
5. Виноградов Г. Детский фольклор. Публикация А.Н. Мартыновой. Из истории русской фольклористики. Л., 1978. 388 с.
6. Виноградов Г.С. Детский быт и фольклор Л. 1930. 70 с.
7. Виноградов Л. В. Система общего музыкального воспитания <http://hkolaiskysstvyu.ucoz.ru/publ/10-1-0-30>
8. Владимирова А. Дитячий пісенний фольклор пестування як засіб естетичного виховання молодших школярів. Збірник наукових праць. Педагогічні науки: Випуск 1. Частина 1. Херсон Видавництво ХДУ, 2008. С. 319-324.
9. Владимирова А.Л., Плешка Г.М. Використання фольклору пестування у роботі з дітьми раннього віку. Осло, 2020. 516 с.
10. Гончаренко С. Український педагогічний словник К.Либідь, 1997. 376 с.
11. Гриценко І.В. Формування естетичного досвіду молодших школярів у процесі художнього діалогу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук, спец. : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» Херсон., 2002. 19 с.
12. Грушевський Марко. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. К.: Либідь, 2006. 256 с.
13. Дей О. Иван Франко і народна творчість. О. Дей. К.: Дніпро, 1955. 300 с.
14. Дитячі пісні та речитативи / упор.: Довженок Г. В., Луганська К. М. К.: Наук. думка, 1991. 448 с.
15. Дзига. Українські дитячі й молодечі народні ігри та розваги (композиція П.Черемиського) укладачі: В.Семеренський, П.Черемиський. Х: Друк, 1999. 528 с.
16. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

17. Енциклопедія українознавства для школярів і студентів / авт.-уклад. Оліфіренко В., Оліфіренко С., Оліфіренко Т., Оліфіренко Л. – Д.: Сталкер, 1999. 496 с.
18. Слатов В. Дзіцячы фальклор. Акад. навук БССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ; [склад. ...Мінск: Навука і тэхніка, 1972. 736 с.
19. Жуковский В. Колыбельные песни и причитания оседлого и кочевого населения Персии. Журнал Министерства народного просвещения. 1889. №1. С.89-123.
20. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментаріями) : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 520 с.
21. Колискові пісні та забавлянки / упор. Довженок Г. В., Луганська К. М. К. : Наук. думка, 1984. 472 с.
22. Куцер А. Гей, діточки, дайте ручки: Народні дитячі ігри українців Чехословаччини. Пряшів, 1990. 174 с.
23. Методичні рекомендації до програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» /В.О. Огнев'юк та ін. Київ. 2012. 400 с.
24. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. / укладачі: В.Яременко, О. Сліпушко; МОУ України, К.: «Аконіт», 2007. Т.2. 928 с.
25. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. / укладачі: В. Ременко, О. Сліпушко; МОУ України, К.: «Аконіт», 2007. Т.3. 864 с.
26. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. / укладачі: В.Яременко, О. Сліпушко; МОУ України, К.: «Аконіт», 2007. Т.1. 928 с.

27. Поніманська Т. Гуманістичне виховання: етнопедагогічні витоки. *Дошкільне виховання*. 2011. № 8. С. 9 – 13.
28. Романюк І. А. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець. 2014. 280 с.
29. Скуратівський В. Святвечір Скуратівський В. [у 2 к.]. К.: Вироб.-комерц. фірма «Перлина», 1994. К. II. 192 с.
30. Смоляк О.С. Український дитячий музичний фольклор. Тернопіль: «Лілея». 1998. 78 с.
31. [“спілкування” та “діалог”? studfile.net > preview > page:4](#)
32. Тейлор Э. Первобытная культура. М.:Просвещение, 1983. 111 с.
33. Ушинський К. Д. Рідне слово Вибр. Пед. твори: В 2 т.Т.1.С. 123.
34. Ушинський К.Д. Про народність в громадському вихованні К.Д.Ушинський. Вибрані педагогічні твори : [у 2 т.]. К., 1983. 386с.
35. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с.
36. Фольклорні записи Марка Вовчка та Опанаса Марковича / Упорядник О.І.Дей. Київ. Наукова думка, 1983. 528 с.
37. Цукерман В. С. Музыка и слушатель: опыт социологического исследования М. : Музыка. 1975. 202 с.
38. Щедрик-ведрик. Дитячі колядки та щедрівки / упор. В. Г. Кукловська. К.: «Музична Україна», 1993. 64 с.
39. [Щодо організації роботи з музичного виховання дітей у ...ru.osvita.ua > doshkilna-osvita](#)
40. Юцевич Ю. Музыка. Словник-довідник Тернопіль: «Навчальна книга Богдан», 2003. 352 с.

41. Яворницький Д. Про історію збирання та дослідження української народної пісні з фольклористичної спадщини Д. Яворницького Народна творчість та етнографія. 1966. № 1.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Плешка Ганна Миколаївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

09 листопада 2020 р.

Ганна Плєшка

